

نگرشی بر تمساح مردابی در ایران

تألیف:

دکتر سیامک یوسفی

مهندس اصغر مبارکی

سرشناسه	: یوسفی سیاهکلرودی، سیامک، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: نگرشی بر تمساح مردابی در ایران - سیستان و بلوچستان / مولفین سیامک یوسفی سیاهکلرودی، اصغر مبارکی.
مشخصات نشر	: تهران: موج سبز، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص.: مصور، عکس.
شابک	: 978-964-8409-34-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: تمساح تالابی - ایران - سیستان و بلوچستان.
شناسه افزوده	: مبارکی، اصغر، ۱۳۴۷ -
رده بندی کنگره	: ۹ ی ۸۳ ت ۶۶۶ QL
رده بندی دیویی	: ۵۹۷/۹۸۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۰۸۷۸۲۳

نگرشی بر تمساح مردابی در ایران

مولفین: سیامک یوسفی سیاهکلرودی، اصغر مبارکی.

ناشر: انتشارات موج سبز

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۶

تیراژ: ۲۰۰۰

قیمت: ۳۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۴۰۹-۳۴-۵

تلفن: ۶۶۹۱۵۹۲۳ - ۰۲۱

آدرس: تهران - صندوق پستی ۱۶۶-۱۴۱۸۵

هرگونه چاپ و تکثیر از محتویات این کتاب بدون اجازه کتبی ناشر
ممنوع است؛ متخلفان به موجب بند ۵ از ماده قانون حمایت حقوق
مولفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

پیش گفتار

در آغاز قرن گذشته انسان بر این باور بود که زمین و منابع آن نامحدود است و هر آن چه اراده بشر باشد در اختیار او قرار دارد. اما هم اکنون با گذشت زمان و نمایان شدن تبعات بهره‌برداری، نه بهره‌وری انسان از زمین به این استدلال دست یافته‌ایم که می‌بایست با رعایت حدود طبیعت و ملحوظ نمودن ظرفیت برد زیست بوم‌ها راه را به سوی دستیابی به منابع پایدار هموار سازیم.

سرزمین پهناور ما ایران، به دلیل وجود مناطق جغرافیایی و رویشی متنوع دارای زیستگاه‌ها و مناطق اکولوژیک بسیار ارزشمندی می‌باشد که هر یک محل زیست گونه‌های جانوری حائز اهمیت محسوب می‌شود. حفظ این میراث ارزشمند جان کلام قوانینی است که در سطح بین‌المللی و نیز قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر عهده حافظان طبیعت نهاده شده است و رسالت ماست که این امر را با هدف مشارکت مردم در حفظ منابع طبیعی به جامعه انتقال دهیم.

شرایط خاص اقلیمی، تنوع زیستی بالا اعم از تنوع گونه‌ای و اکوسیستمی از شاخصه‌های مهم و ارزش این مرز و بوم به شمار می‌آید. در این میان در هر بخش از کشورمان گونه‌ای خاص و شاخص خودنمایی می‌کند که از جنبه‌های مختلف زیست‌شناختی، بوم گونه‌هایی شناختی و حفاظتی اهمیت و ویژگی خاص خود را دارد.

استان سیستان و بلوچستان نیز از این قاعده مستثنی نبوده و زیستگاه گونه‌های منحصر به فرد و شاخص نظیر خرس سیاه، تمساح مردابی و سنجاب بلوچی را در خود جای داده است. در این میان تمساح مردابی به عنوان تنها گونه نماینده از راسته تمساح‌ها در کشورمان و بهره‌مندی از ارزش‌های تکاملی و یادگاری از اعصار کهن اهمیتی دوچندان دارد. مناطق پراکنش این گونه در بخش‌های جنوب شرقی استان به عنوان غربی‌ترین منطقه پراکنش جهانی این گونه به شمار می‌آید که با انواع زیستگاه‌های طبیعی و مصنوعی منطقه سازش یافته است.

مجموعه پیش روی گامی است در راستای آشنایی با این گونه که از مظاهر زیبا و شگفت‌انگیز خلق می‌باشد. با این آرمان که تألیف این کتاب ایفاگر نقش ارتقاء آگاهی‌های زیست محیطی و جلب یاری و مشارکت عمومی در حفاظت از این گونه آسیب‌پذیر در کشور باشد.

طبیعت چشم انتظار ماست

عاشق طبیعت باشیم تا همیشه آسمان رنگ آبی

و زمین رنگ سبز را جلوه‌گر باشد.

پرویز آرامش

مدیر کل حفاظت محیط زیست استان سیستان و بلوچستان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول - موقعیت جغرافیایی	۱
موقعیت جغرافیایی و وسعت استان سیستان و بلوچستان	۱
آب و هوا	۱
منطقه حفاظت شده گاندو	۲
فصل دوم - بیولوژی تمساح مردابی	۴
بیولوژی تمساح مردابی	۴
تولید مثل در تمساح مردابی	۸
تعیین جنسیت در تمساح مردابی	۱۴
تغذیه در تمساح مردابی	۱۵
عادات رفتاری	۱۸
عادات دو زیستی یا رفتارهای داخل آب	۱۸
عادات و رفتار معمول خارج از آب	۱۹
عادت نقب زنی	۲۱
مهاجرت	۲۲
قلمرو خواهی	۲۳

۲۷	پراکنش جهانی
۲۸	پراکنش در ایران
۳۱	زیستگاه و شرایط اقلیمی
۳۴	بررسی زیستگاه‌های منطقه
۳۴	روش‌های متداول برای سرشماری تمساح‌ها
۳۷	فصل چهارم - حفاظت
۳۷	وضعیت حفاظتی گونه
۳۹	عوامل تهدید کننده
۳۹	دسته اول - عوامل طبیعی
۴۰	دسته دوم - عوامل غیر طبیعی (فعالیت‌های انسانی)
۴۳	بررسی راهکارهای حفاظت از تمساح‌ها در کشور
۴۳	حفاظت در مقابل عوامل طبیعی
۴۳	حفاظت در مقابل کاهش آب و خشکسالی
۴۶	حفاظت در مقابل سیل
۴۸	حفاظت در مقابل عواملی که توسط انسان به وجود می‌آید
۴۹	آموزش و آگاه‌سازی مردم بومی
۴۹	ایجاد سازمان‌های و یا تشکل‌های غیر دولتی
۵۰	تعیین زیستگاه‌های مناسب و معرفی مراکز نگهداری تمساح
۵۱	ایجاد پایگاه‌های تحقیقاتی
۵۲	ایجاد اکوتوریسم
۵۳	فصل پنجم - اقدامات انجام گرفته

۵۵	 احداث مركز تحقيقات تمشاح مردابی
۵۶	 احداث مركز بازديدكنندگان در محل پاسگاه درگس
۵۶	 ايجاد ارتباط با مراكز علمى استانى براى اهداف مطالعاتى و حفاظتى
۵۷	 استفاده از جوامع محلى و مردم بومى به عنوان " همياران "
۵۹	 فصل ششم - بررسى اقتصادى و اجتماعى
۵۹	 شرايط اقتصادى - اجتماعى منطقه و نيازها
۶۱	 استفاده از جوامع محلى
۶۳	 فهرست منابع
۶۵	 تصاویر

فهرست نقشه ها و تصاویر

عنوان

صفحه

- نقشه شماره ۱- محدوده منطقه حفاظت شده گاندو در استان سیستان و بلوچستان ۳
- نقشه شماره ۲- پراکنش جهانی تمساح مردابی در گذشته و حال ۲۹
- نقشه شماره ۳- پراکنش تمساح مردابی در شهرستان‌های مختلف استان سیستان و بلوچستان ۳۰
- تصویر شماره ۱- عکس ناحیه شکم گاندو ۵
- تصویر شماره ۲- عکس دندان تمساح مردابی یا گاندو ۵
- تصویر شماره ۳- نمایی از پلک سوم در تمساح مردابی ۶
- تصویر شماره ۴- شکاف گوش در تمساح مردابی ۶
- تصویر شماره ۵- پاهای عقب در تمساح مردابی ۷
- تصویر شماره ۶- که لانه حفره ای تمساح مردابی ۱۱
- تصویر شماره ۷- اندام تناسلی تمساح مردابی نر در شکاف کلواک ۱۵
- تصویر شماره ۸- نمونه هایی از منابع غذایی موجود در زیستگاه تمساح مردابی ۱۶
- تصویر شماره ۹- تمساح در حال آفتاب گیری ۱۹
- تصویر شماره ۱۰- رد پای تمساح مابین برکه ها نشان از عادت جابجائی آن دارد ۲۰
- تصویر شماره ۱۱- مشاهده نقب گاندو در منطقه شیر گواز ۲۲
- تصویر شماره ۱۲- هوتک کنار روستای دمپک، محل زیست یک تمساح در کنار روستائیان ۲۵
- تصویر شماره ۱۳- برکه پیر سهراب یکی از مهم ترین زیستگاه های تمساح مردابی در ایران ۳۳
- تصویر شماره ۱۴- تمساح مردابی در زیستگاه پیر سهراب ۶۷
- تصویر شماره ۱۵- نمایی از داخل لانه تمساح مردابی ۶۷
- تصویر شماره ۱۶- نمایی از لانه تمساح مردابی در روستای دمپک ۶۸
- تصویر شماره ۱۷- نوزادان تمساح مردابی ۶۸
- تصویر شماره ۱۸- نمایی از حضور تمساح مردابی در کنار برکه پاسگاه پیر سهراب ۶۹

- تصویر شماره ۱۹- نمایی از حضور تمساح مردابی در کنار برکه، دمپک ۶۹
- تصویر شماره ۲۰- نمایی از حضور تمساح مردابی در خروجی سد پیشین ۷۰
- تصویر شماره ۲۱- نمایی از تمساح مردابی در برکه شکر جنگل ۷۰
- تصویر شماره ۲۲- نمایی زیبا از منطقه پیرسهراب، زیستگاه تمساح مردابی ۷۱
- تصویر شماره ۲۳- نمایی از منطقه شکر جنگل، زیستگاه تمساح مردابی ۷۱
- تصویر شماره ۲۴- نمایی از هوت گت، زیستگاه تمساح مردابی ۷۲
- تصویر شماره ۲۵- نمایی از دریاچه پشت سد پیشین، زیستگاه تمساح مردابی ۷۲
- تصویر شماره ۲۶- نمایی از بند انحرافی شیرگواز، زیستگاه تمساح مردابی ۷۳
- تصویر شماره ۲۷- نمایی از سد زیر دان، زیستگاه تمساح مردابی ۷۳
- تصویر شماره ۲۸- نمایی از منطقه دشتیاری، زیستگاه تمساح مردابی ۷۴
- تصویر شماره ۲۹- نمایی از منطقه دازین درب، زیستگاه تمساح مردابی ۷۴
- تصویر شماره ۳۰- شمارش مستقیم تمساح ها در پشت سد پیشین ۷۵
- تصویر شماره ۳۱- شمارش تمساح در حال آفتاب گیری ۷۵
- تصویر شماره ۳۲- نمایی از علائم هشدار دهنده در کنار یک زیستگاه ۷۶
- تصویر شماره ۳۴- نمایی دیگر از ایستگاه تحقیقاتی پرورش تمساح مردابی ۷۷
- تصویر شماره ۳۶- نمایی از مرکز بازدید کنندگان در پاسگاه درگس ۷۸
- تصویر شماره ۳۸- نمایی از استخر نگهداری تمساح مردابی در مزرعه تحقیقاتی دانشگاه زابل ۷۹
- تصویر شماره ۴۰- همکاری و حضور همیاران محیط زیست در کنار پرسنل زحمتکش محیط
زیست استان در نگهداری و حفاظت از تمساح مردابی ۸۰
- تصویر شماره ۴۲- راهنمایی مردم روستای دمپک جهت نشان دادن یک تمساح مردابی موجود در
برکه ۸۱
- تصویر شماره ۴۴- ترغیب جوانان بومی برای ایجاد تشکل حفاظت از تمساح مردابی در منطقه
نیک شهر ۸۲
- تصویر شماره ۴۵- آموزش کودکان بومی منطقه راسک جهت حفاظت از تمساح مردابی در منطقه
..... ۸۱